

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.04.1990, sp. zn. 11 To 27/90, ECLI:CZ:NS:1990:11.TO.27.1990.1

Číslo: 36/1991

Právní věta: Při užití důvodu vylučujícího protiprávnost podle § 13 tr. zák. o nutné obraně nemůže soud vycházet ze závěru, že útok ze strany poškozeného velmi pravděpodobně neskončil. Nelze-li tuto otázku provedenými důkazy zjistit zcela bezpečně, je nutno vycházet ze zásady in dubio pro reo a stran skončení či neskončení útoku na zájem chráněný trestním zákonem učinit závěr, že útok v době činu obviněné, která se mu bránila, trval. Při hodnocení skutečností týkajících se trvání i nebezpečnosti útoku poškozeného vůči obviněné a jejím dětem z hlediska podmínek nutné obrany je třeba přihlížet i k psychickému stavu obviněné a k jejímu subjektivnímu náhledu na trvání a nebezpečnost útoku.

Soud: Nejvyšší soud ČR

Datum rozhodnutí: 28.04.1990

Spisová značka: 11 To 27/90

Číslo rozhodnutí: 36

Číslo sešitu: 4-5

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: In dubio pro reo, Nutná obrana

Předpisy: 140/1961 Sb. § 13 141/1961 Sb. § 2 odst. 2

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 36

Při užití důvodu vylučujícího protiprávnost podle § 13 tr. zák. o nutné obraně nemůže soud vycházet ze závěru, že útok ze strany poškozeného „velmi pravděpodobně neskončil“. Nelze-li tuto otázku provedenými důkazy zjistit zcela bezpečně, je nutno vycházet ze zásady in dubio pro reo a stran skončení či neskončení útoku na zájem chráněný trestním zákonem učinit závěr, že útok v době činu obviněné, která se mu bránila, trval.

Při hodnocení skutečností týkajících se trvání i nebezpečnosti útoku poškozeného vůči obviněné a jejím dětem z hlediska podmínek nutné obrany je třeba přihlížet i k psychickému stavu obviněné a k jejímu subjektivnímu náhledu na trvání a nebezpečnost útoku.

(Usnesení Nejvyššího soudu ČR z 28. dubna 1990, sp. zn. [11 To 27/90](#))

K odvolání městského prokurátora v Praze Nejvyšší soud ČR zrušil rozsudek městského soudu v Praze z 2. října 1989 sp. zn. 2 T 13/89 a věc vrátil tomuto soudu, aby ji znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Napadeným rozsudkem byla obžalovaná B. K. podle § 226 písm. b) tr. ř. zproštěna obžaloby pro skutek spočívající v tom, že dne

16. 4. 1989 kolem 23.15 hod ve svém bytě v Praze 4, Levského 3185/10 po předchozím slovním a fyzickém konfliktu vyvolaném podnapilostí jejího manžela poškozeného P. K., nar. 6. 4. 1954, jej bodla značnou silou kuchyňským nožem o délce čepele 16,5 cm do prsou tak, že bodná rána pronikla nad prvním mezižebřím vpravo podkožím, svalstvem přední strany hrudníku, přes chrupavčitou část druhého žebra, osrdečníkem, vzestupnou částí hrudní srdečnice a jícnem a měla za následek smrt poškozeného; její bezprostřední příčinou bylo zakrvácení do osrdečnickového vaku s tamponádou srdeční; tím měla podle obžaloby spáchat trestný čin vraždy podle § 219 tr. zák.

Proti tomuto rozsudku podal včas odvolání městský prokurátor v Praze. Poukazuje na to že obžalovaná věděla o tom, jakým způsobem je poškozený schopen se chovat po požití alkoholu, a neměla tedy za této situace souhlasit s tím, aby v její přítomnosti na večírku u známých požíval ve zvýšené míře alkohol. I jinak je konstatován podíl obžalované na konfliktních situacích i tím, že sama trpí poruchou adaptace v intimních věcech, není schopna realizovat stabilní partnerský vztah. Jestliže měla s poškozeným negativní zkušenosti, mohla situaci řešit již dříve a především jiným způsobem. Odvolatel nemá výhrad proti skutkovým zjištěním městského soudu ohledně způsobu jednání obžalované a poškozeného; konstatuje, že v dané situaci měla obžalovaná právo na vlastní obranu a na obranu svých dětí, přičemž i použití nože lze obecně připustit jako možné, nikoli však způsobem, jakým to v konkrétní situaci učinila obžalovaná. Usmrcení poškozeného bylo v daném případě jednáním přesahujícím meze nutné obrany. Pokud by bylo kvalifikováno jednání poškozeného, mohlo by jít o trestný čin omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1 tr. zák., pokus trestného činu ublížení na zdraví podle § 8 odst. 1 k § 221 odst. 1 tr. zák., event. o trestný čin násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 197a tr. zák. Usmrcení pachatele takových trestných činů nelze chápat jako opatření, které je adekvátní a akceptovatelné vzhledem ke stupni společenské nebezpečnosti vyjádřené trestní sazbou maximálně do dvou let. I pokud by měla z jednání poškozeného obžalovaná v daném případě subjektivní obavy, mohla nůž použít jiným způsobem např. k zastrašení poškozeného a podobně. Místo toho ho však usmrtila v přímém úmyslu za situace, kdy objektivně ve svém úmyslu nepokračoval. Jde tedy o značný nepoměr obrany a nebezpečnosti útoku.

Závěry znalců psychiatrů považuje odvolatel za značně spekulativní, pokud na jedné straně je konstatováno, že schopnosti rozpoznávací byly u obžalované sníženy lehce, přitom však na druhé straně nemohla postřehnout změnu chování. Podle znalců měly tedy rozpoznávací schopnosti obžalované výrazně selektivní charakter, když některé okolnosti rozpoznat mohla, ale další již nikoli. Protože pak sama obžalovaná se k závěrečné fázi svého jednání nemůže vyjádřit, opírají se znalci o pouhé dohady.

Odvolatel je přesvědčen, že rozhodující skutečnosti je třeba hodnotit poněkud jiným způsobem, než bylo učiněno v napadeném rozsudku, který proto trpí podstatným vadami. Navrhuje proto, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil městskému soudu v Praze k novému projednání a rozhodnutí.

Nejvyšší soud České republiky z podnětu podaného odvolání přezkoumal podle § 254 odst. 1 tr. ř. správnost výroků napadeného rozsudku, jakož i řízení, které jeho vydání předcházelo, a dospěl k závěru, že odvolání je důvodné.

Skutková zjištění městského soudu v Praze jsou správná, pokud bylo shledáno za prokázané, že obžalovaná jednala způsobem popsaným v obžalobě i ve výroku napadeného rozsudku. V tomto směru je skutkový děj dostatečně prokázán výpovědí obžalované, svědkyň P. H. a K. H. – dětí obžalované, které byly incidentu přítomny, dále též obsahem znaleckého posudku z oboru zdravotnictví – odvětví soudního lékařství, který vypracovali znalci MUDr. M. D., a MUDr. Z. Š.; tento posudek se vyjadřuje k charakteru utrpěného zranění i k možnému mechanismu jeho vzniku. Mimo jiné je z něho rovněž patrné, že příčinou smrti poškozeného byla jediná bodná rána, přičemž smrt byla v tomto případě vzhledem k charakteru poranění neodvratná. I další důkazy, které jsou podrobně popsány v napadeném rozsudku, podporují závěr o způsobu jednání obžalované.

Pro závěr o tom, že obžalovaná jednala ve stavu nutné obrany podle § 13 tr. zák., není však doposud dostatečný podklad ve výsledcích provedeného dokazování, vznikají pochybnosti o správnosti tohoto závěru, přičemž věc vyžaduje provádění dalších důkazů, jejichž provedení před odvolacím soudem by znamenalo nahrazovat činnost soudu prvního stupně.

Městský soud v Praze na straně 24, 25 napadeného rozsudku odůvodňuje závěr o nutnosti aplikace § 13 tr. zák.; zdůrazňuje, že útok ze strany poškozeného „velmi pravděpodobně neskončil“ a poškozený by v něm nadále pokračoval. Tento útok směřoval na zájem chráněný zákonem – na zdraví a život lidí, neboť poškozený útočil jak na obžalovanou, tak na její dvě děti. Přitom rozsudek vychází z toho, že i kdyby útok poškozeného před bodnutím definitivně skončil, nebyla by obžalovaná s ohledem na svůj psychický stav vyplývající i z obsahu znaleckého posudku schopna otázku ukončení útoku rozpoznat.

Obranu obžalované pak považuje za přiměřenou povaze a nebezpečnosti útoku poškozeného. To rovněž s poukazem na závěry znaleckého posudku z oboru psychiatrie a psychologie, z něhož vyplývá, že k útoku na obžalovanou došlo v době, kdy byla nahá a musela se cítit více ohrožená, přičemž měla bohaté zkušenosti s agresivitou svého manžela a mohla důvodně předpokládat, že je schopen ji i zbit. Nadto útok poškozeného směřoval i proti dětem, na jejichž obranu je obžalovaná silně fixována. Přitom bylo prokázáno, že poškozený při svém útoku vyhrožoval obžalované zabitím, což – jak se uvádí v napadeném rozsudku – v ní mohlo vzbudit a pravděpodobně vzbudilo panický strach o vlastní život i o život jejich dětí.

Podle § 13 tr. zák. čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem. Nejde však o nutnou obranu, byla-li obrana zřejmě nepřiměřená povaze a nebezpečnosti útoku.

Při užití důvodu vylučujícího protiprávnost podle § 13 tr. zák. o nutné obraně nemůže soud vycházet ze závěru, že útok ze strany poškozeného „velmi pravděpodobně neskončil“. Nelze-li tuto otázku provedenými důkazy zjistit zcela bezpečně, je nutno vycházet ze zásady in dubio pro reo a stran skončení či neskončení útoku na zájem chráněný trestním zákonem učinit závěr, že útok v době činu obviněné, která se mu bránila, trval.

Při hodnocení skutečností týkajících se trvání, ale i nebezpečnosti útoku poškozeného vůči obviněné a jejím dětem z hlediska podmínek nutné obrany je třeba přihlížet i k psychickému stavu obviněné a k jejímu subjektivnímu náhledu na trvání a nebezpečnost útoku.

Pro aplikaci uvedených zásad, a tedy pro náležité posouzení celého případu však soud zatím neměl dostatek podkladů v provedených důkazech.

V další části odůvodnění svého rozsudku Nejvyšší soud ČR podrobně rozvedl, jak je třeba dosavadní dokazování doplnit a zjistit tak skutečný stav věci.